

Fiatalkori arckép — távolodóban

Grezsza Ferencet egyetemista koromban ismertem meg, előttem járt a szegedi egyetem magyar szakára az ötvenes évek elején, közepén. Tekintélye volt előttünk, tudtuk, hogy Kecskemétről jött, ahol Orosz László is tanította. Orosz László, a kiváló Katona József-kutató rövid ideig egyetemi oktató is volt, így aztán tanítványával Szegeden is találkozott. Az ötvenes évek első felében a magyar irodalmi tanszéken *Baróti Dezső* professzorunk kezdte meg a Juhász Gyula-kritikai kiadás munkálatait, majd *Péter László* vezette ezt a jobbára hallgatókból álló csoportot. Ennek volt Grezsza Ferenc is jeles résztvevője, aki diákköri dolgozataival vitatlan tekintély lett előttünk. Jószerivel szeniorunk volt, a Juhász-kutatásban az ő vezérletével jártunk könyvtárba szegedi, nagyváradi, pesti napilapokat böngészni. Amikor Péter László vezette már a kutatásokat, tudtuk, hogy Grezsza Ferenc hallgatóként is a második embere ennek a kedves csapatnak. Utóbb látom, hogy az ötvenes évek veszélyei között milyen menedék volt ez a csoport egy egyetemistának. Amikor Grezsza Ferenc a szegedi egyetemen a magyar szakot végezte, már nem voltak idegen nyelvi tanszékek (az orosz kivétel volt). A modern filológia nagy hírű képviselői közül többen a magyar irodalmi tanszéken tanítottak, így lett a rosszból jó is a számunkra. Így lett Grezsza Ferenc tanára a régi magyar irodalomból *Koltay-Kastner Jenő*, aki italianistaként vált híressé. A XIX. századi magyar irodalmat és a világirodalom újabb korszakát *Halász Előd* germanista professzor oktatta. Mindkét professzor legendás alakja volt a Bölcsészettudományi Karnak, nemzedékek emlékezetében és anekdotáiban szerepelnek. Grezsza Ferenc *Baróti Dezsőtől* a fölvilágosodás és reformkor magyar irodalmát hallgatta, nagyvonalú, sziporkázó egyéniség, aki G. F. tanulmányai idején dékán, majd rektor volt. Ő vonta be Grezsát a *Juhász-kutatásba*. Mindig hijával volt az időnek, állandóan rohant, s mi utána, hogy aláírást szerezzünk az indexbe, konzultáljon velünk, vagy a szakdolgozathoz adjon tanácsot. Az ilyen szituációkból keletkeztek azok a sokat emlegetett történetek, amelyek *Barót* is jellegzetes alaknak mutatják a szegedi egyetem ekkori idejében. Grezsza Ferenc *Baróti Dezső* kedves tanítványa volt. Rövid ideig *Sipka Sándor* is tanította Grezsza Ferencet az egyetemen, később kollégák lettek a vásárhelyi Bethlen gimnáziumban. A mondattant és a finnugor nyelvészetet *Klemm Antal Imre*, a gyermekien angyali katolikus pap, a mondattan nagy hírű professzora oktatta, a nyelvtörténetet pedig a nemkülönben híres *Mészöly Gedeon* professzor, aki mellett ott volt már akkor kolozsvári tanártársa, asszisztense, *Nyíri Antal*, aki a népnyelvi szemléletet

hintette el tanítványai közt, de tanította Grezsa Ferencet *Pásztor Emil* is, aki arról volt híres előttünk, hogy asszisztens létére az órákon vitába bocsátkozott a professzorokkal, és nyelvészetet tanított már ennek az évfolyamnak *Velcsov Katalin*, a fiatal, nagyon kedves tanársegédnö. Grezsa Ferenc jó tanuló volt, tekintélyét előttünk nem csak a róla való hírek alapozták meg, hanem az is, ahogyan a tanárok beszéltek vele (egyenrangúként), és ahogyan a diákkörökön szerepelt. Hamar észrevettük barátságos, tanárkodó hajlamát, és kihasználtuk segítőkészségét. A szakirodalomban roppant jártas volt, szórta a címeket, ha valamiről kérdeztük. Szakdolgozatát Juhász Gyula máramarosszigeti éveiről írta (1956), azt, hogy milyen kiváló munka volt ez, az is bizonyítja, hogy a következő évben az *Irodalomtörténeti Közlemények* közölte. Érdekes módon a Juhász-életművet is „visszafelé” kutatta Grezsa Ferenc, mint a Németh Lászlóét. Juhász máramarosszigeti időzése után G. F. az egyetemi éveket kezdte földeríteni, és ezzel a modern magyar irodalom forrásvidékére, a Babits—Juhász—Kosztolányi baráti kapcsolatára derített fényt. A legendás *Négyes-órák* történetét ő írta meg a *Juhász Gyula egyetemi évei* (1964) című könyvében, átbúvárolta Négyesy László egyetemi zsebkönyveit, összeállította ennek a nagy hatású nemzedéknek az előadásait, névsorát. Ez a munka bizonyította be a magyar irodalomtörténetben, hogy a modern magyar irodalomnak van más forrása is, mint az újságírás. A tudományra és a világirodalom ismeretére irányította a szakma figyelmét. A módszer, ahogyan Grezsa Ferenc a szorgos és pontos adatgyűjtést végzi, és erre teóriát épít az első könyvében, jellemzője lesz későbbi munkáinak is. Nem mások által föltört terepen jár, maga fedí föl az ismeretlen anyagot, és tézisei mögött nagyon gazdag adatbányák vannak. Korai műveiben jól láthatók egyetemi tanárainak irányító kézjelei, de az önállóságra törő fiatal tudós sajátos tudományos módszere is kitűnik már.

Csak most, hogy Grezsa Ferenc meghalt, és az egyetemi közös élményekre gondolok, jut eszembe, hogy tanáraim mellett éppen ő volt az, akinek a hatására a modern magyar irodalom kutatása felé kezdtem tájékozódni, korai tudományos publikációi erősen hatottak rám.

Elöttem van egy fénykép, 9 évvel ezelőtt készült. Grezsa Ferenc akkor még főiskolai igazgatóhelyettes volt, és a negyedévesek ballagásán karonfogva megy az alkalomhoz illő vidámsággal végzős lányommal. Nagyon távoli emléket idéz a kép, a vidáman ballagók már nem élnek. Grezsa Ferenc halálával egy arc távolodik tőlem, a fiatalságunk arca, és ezt nagy-nagy szomorúsággal veszem tudomásul.

ILIA MIHÁLY